

PAMÁTKY PRAHY 8

*Kostel Stětí
sv. Jana Křtitele*

Kostel Stětí svatého Jana Křtitele

Nevelká stavba ze 12. století, leží na návrší mezi vzrostlými stromy v údolí, v němž se rozkládá původní jádro vesnice Dolní Chabry. Kostel obklopuje kamenná zeď se starobylou zvonicí a při pohledu zdálky nejde přehlédnout výčínivající věžičku s křížem.

Opakované stavební aktivity, přestavby a opakovaná výstavba kostela Stětí svatého Jana Křtitele nasvědčují výjimečnosti zdejší lokality v období středověku. Kostel stál na důležité komunikaci spojující Prahu s Mělníkem a pokračující dál na sever. I proto zde najdete celkem tři kostelní stavby. Pozůstatky dvou starších kostelů, odhalené během archeologického výzkumu v letech 1973-1974, se doposud bezpečně ukrývají pod dřevěnou rozkládací podlahou současného třetího kostela.

První zde stojící kostelík, nejspíš hrobní kaple, vyhovuje představě místa připraveného k pohřbu významné, i když zcela neznámé osoby. Díky použití klasové techniky zdění a ukládání opukových kamenů kostelního zdiva při jeho výstavbě do tvaru obilného klasu, byla hrobka datována do počátku 11. století. To potvrzují i nejstarší hroby prozkoumané východně od stavby, doprovázené milodary, kruhovým šperkem do vlasů, náhrdelníkem ze skleněných perel a záušnicemi. Pohřební kaple zanikla a na jejím místě byl zbudován druhý chaberský kostel zcela jiného stavebního typu – rotunda. Svým průměrem 13 metrů se stala druhou největší v Čechách, po známé rotundě svatého Víta na Pražském hradě. I když jen v torzu dochované vybavení reliéfními keramickými dlaždicemi, známými výhradně z knížecích či klášterních staveb, význam nově zbudované rotundy jen potvrzuje. Profilovaných keramických dlaždic se našlo na 20 druhů, jsou na nich náměty s rostlinnými i zvířecími motivy.

Zvláštní význam mají dlaždice s postavou proroka Daniela v jámě lvové a dlaždice s poprsím císaře Nerona.

Stavba rotundy spadá do doby před polovinou 12. století. Tomu odpovídá i nejstarší zmínka o Chabrech, kdy v r. 1092 byla „obec Chrabercych“ darována Konrádem Brněnským klášteru na Ostrově u Davle, poblíž soutoku Sázavy s Vltavou. I rotunda časem zanikla a na jejím místě, z materiálu získaného rozbořením jejích zdí, vznikl třetí, doposud stojící kostel. Je stejného podélného typu s apsidou na východní straně, jako kostel první. Pečlivě opracované neomítané podélné kvádríky z opuky, ze kterých je její jádro vystavěno, jsou typickým stavebním prvkem doby románské. Pod rozkládací podlahou kostela se dochovala románská pískovcová patka s drápky, součást sloupu držícího původně panskou emporu. Komu byly zasvěceny první dva kostely se neví, ale třetí kostel byl zasvěcen Stětí svatého Jana Křtitele. Doba jeho výstavby je kladena do třetí čtvrtiny 12. století.

Během husitských válek byl kostel značně poškozen, jeho krov zcela shořel a při následujících opravách byla původní nízká střecha zvýšena do dnešní podoby. Ještě dnes je pozdně gotická přístavba viditelná na východní zdi. Uvnitř, na půdě kostela se dochovala

kamenická značka s datací A.D.1439. Další opravy a přestavby kostela následovaly po ukončení třicetileté války. V barokním slohu pak byla nově vystavěna kruchta a po roce 1729 přibyl barokní malovaný oltář zasvěcený Panně Marii.

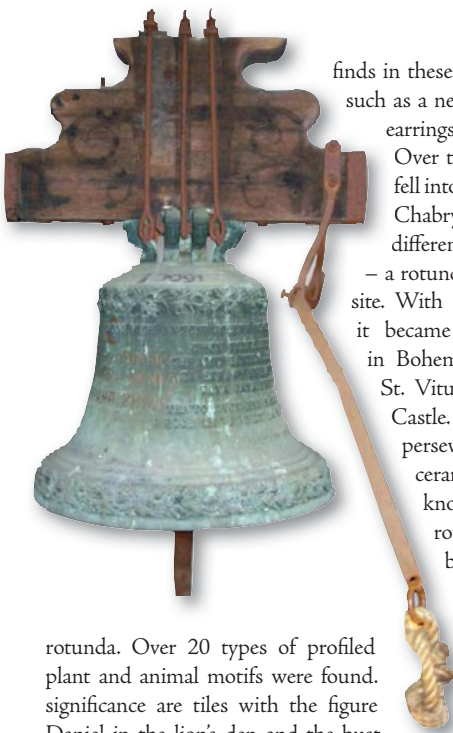
Historiky umění jsou vysoce ceněny románské fresky, pokrývající vnitřek apsidy, objevené při opravách kostela v roce 1905. Nejvýše je umístěn výjev Krista v mandorle, nazývaný „maiestas Domini“. Kristus, sedící na románském trůně, žehná pravicí, zatímco v druhé ruce drží otevřenou knihu s nápisem „Já jsem první i poslední“. Mandorlu nesou dva andělé, vpravo stojí orodovnice Panna Maria, vlevo Jan Křtitel a pod nimi umístěný pás vyplňují postavy apoštolů v životní velikosti. V nejnižším pásu je gotická malba, ikonografie Panny Marie. S osobou svatého Jana Křtitele souvisí také renesanční malba odhalená nad vstupem do kostela. Je na ní stříbrná mísa s uřatou světcovou hlavou. Kdysi měl kostel i svou farnost v Dolních Chabrech, ta však zaniká za třicetileté války. Kostel se následně stává filiálním kostelem kostela svatého Václava na Proseku, jímž je dodnes. Poslední opravy kostela Stětí sv. Jana Křtitele se uskutečnily před 35 lety. Dnes má kostel značně narušenu statiku, nebyl totiž vystavěn na skále, ale pouze do sprašového návrší. Krovy kostela jsou napadeny tesaříkem, románské a mladší malby praskají a blednou.

Church of the Decollation of St. John the Baptist

The smallish structure from the 12th century is located on a hill between full-grown trees in the valley containing the original core of the village of Dolní Chabry. The church is surrounded by a stone wall with an ancient campanile and when viewing the building from afar it is hard to overlook the small projecting tower with a cross.

Recurring building activity, reconstruction and the repeated construction of the Church of the Decollation of St. John the Baptist suggests the exceptional quality of the site in the Middle Ages. The church was built along an important route that connected Prague and Mělník and continued northward, which is another reason that a total of three churches are found here. The remains of two older churches discovered during archaeological excavations in 1973-74 are still safely covered beneath the removable wooden floor of the existing third church.

The first small church at the site, most likely a burial chapel, gives the impression of a site prepared for the burial of an important, though completely unknown, person. Thanks to the use of the herringbone masonry technique and the placement of the tufa stones of the church walls in the shape of a corncob during construction, the tomb has been dated to the beginning of the 11th century. This date is also supported by the oldest tombs researched to the east of the church;

finds in these tombs included gifts such as a necklace of glass pearls, earrings and a round hairpin. Over time the burial chapel fell into ruins and the second Chabry church, an entirely different type of structure – a rotunda – was built on the site. With a diameter of 13 m it became the second largest in Bohemia after the famous St. Vitus rotunda at Prague Castle. Though only partially persevered, the relief ceramic tiles, which are known exclusively from royal and monastery buildings, confirm the significance of the newly constructed ceramic tiles with Of particular of the Prophet of Emperor Nero.

rotunda. Over 20 types of profiled plant and animal motifs were found. significance are tiles with the figure Daniel in the lion's den and the bust The rotunda was built before the middle of the 12th century. The oldest mention of Chabry corresponds with this estimate: in 1092 the "Town of Chrabercych" was given by Konrad Brnensky to the monastery at Ostrov u Davle near the confluence of the Sazava and Vltava Rivers. In time even the rotunda fell into ruins and the third church, still existing today, was built in its place using material obtained from the former walls. The church has the same rectangular form with an apse on the east side as the first church. Carefully worked and unplastered rectangular tufa blocks from which the core of the church is built are a typical construction element from the Romanesque period. Preserved beneath the removable floor of the church is a Romanesque sandstone base with claws, part of a column supporting the original gallery for the aristocracy. While it is not known to whom the first two churches were consecrated, the third church was consecrated as the Church of the Decollation of St. John the Baptist and its construction is dated to the third quarter of the 12th century.

The church suffered serious damage during the Hussite Wars; the roof frame burned completely and during subsequent repairs the original low roof was raised to today's height. A Late Gothic addition is still visible today on the eastern wall. A masonry mark bearing the date AD 1439 has been preserved inside the church. Additional repairs and reconstruction work on the church followed the end of the Thirty Years' War. The organ loft was built in the Baroque style and an altar with Baroque painting dedicated to the Virgin Mary was added in 1729.

Discovered during church repairs in 1905, the Romanesque frescoes covering the inside of the apse are highly valued by art historians. The most valuable is a scene depicting Christ within a mandorla entitled "Maiestas Domini." Christ is seated on a Romanesque throne bestowing a blessing with his right hand; he holds an open book with the inscription "I am the first and the last" in his other hand. The mandorla is being carried by two angels; the Virgin Mary stands to the right, John the Baptist to the left and beneath them is a band with life-sized figures of the apostles. A Renaissance painting discovered above the entrance to the church is also related to St. John the Baptist. The painting depicts a silver bowl with the decapitated head of the saint.

The church once had its own parish in Dolní Chabry, though this ceased to exist during the Thirty Years' War. The church then became a branch church of St. Wenceslas Church in Prosek, and remains so to this day. The latest repairs to the Church of the Decollation of St. John the Baptist were performed 35 years ago. Today the church has significantly disrupted statics, a result of the fact that it was not built on rock but only on a loamy hill. The roof frame of the church is infested with longhorn beetle and the Romanesque and later paintings are cracking and turning pale.

VYDAL ÚŘAD MĚSTSKÉ ČÁSTI PRAHA 8
ODBOR KULTURY

www.praha8.cz

ROK 2009